

Отримано: 15 березня 2017 р.

Прорецензовано: 21 березня 2017 р.

Прийнято до друку: 26 березня 2017 р.

Добродій К. О. Оцінка формування необоротних активів підприємства / К. О. Добродій // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», травень 2017. – № 4(32). – С. 35–38.

УДК: 336.64

JEL-класифікація: D-24

Добродій Катерина Олександрівна,
магістрантка, Національний університет «Острозька академія»

ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

У статті визначено сутність необоротних активів підприємства, наведено основні джерела їх формування. На прикладі одного з найбільших підприємств України здійснено аналіз джерел формування необоротних активів. Також виконано оцінку показників забезпеченості, стану та руху основних засобів, визначено тип їх відтворення, як основної складової необоротних активів, що забезпечує процес господарської діяльності підприємства.

Ключові слова: необоротні активи, основні засоби, джерела формування, власний капітал, довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання, тип відтворення.

Добродій Екатерина Александровна,
магистрантка, Национальный университет «Острожская академия»

ОЦЕНКА ФОРМИРОВАНИЯ НЕОБОРОТНЫХ АКТИВОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье определена сущность необоротных активов предприятия, приведены основные источники их формирования. На примере одного из крупнейших предприятий Украины проведен анализ источников формирования необоротных активов. Также выполнена оценка показателей обеспеченности, состояния и движения основных средств, определен тип их воспроизведения, как основной составляющей необоротных активов, что обеспечивает процесс хозяйственной деятельности предприятия.

Ключевые слова: необоротные активы, основные средства, источники формирования, собственный капитал, долгосрочные обязательства, текущие обязательства, тип воспроизведения.

Kateryna Dobrodi, i,
magister, National University «Ostroh academy»

ESTIMATION OF NON-CURRENT ASSETS FOR ENTERPRISE

The article deals the essence of non-current assets of the company, are main sources it. There are analysis sources of non-current assets for example one of the biggest company in Ukraine. Also, there are of indicators of company, status and movement of fixed assets, identify type of reproduction, that are ensuring the process of business enterprise.

Key words: non-current assets, fixed assets, sources, equity, long-term liabilities, current liabilities, type of reproduction.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки країни, в умовах кризи та за складних трансформаційних процесів значно ускладнюються умови господарювання. Підприємства для формування необоротних активів усе більшою мірою використовують довгострокові та поточні зобов'язання, і як наслідок стають залежними від кредиторів. Не в змозі розраховуватись за зобов'язаннями вони втрачають фінансову стійкість та опиняються на межі банкрутства. З огляду на сказане, тема дослідження набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження обраної проблематики містяться в роботах таких відомих науковців: М. Д. Білика, Т. С. Печеніна, А. М. Поддєрьогіна, С. Ф. Покропівного, Г. В. Савицької та інші.

У працях цих учених розглянуто сутність необоротних активів, визначено джерела їх формування, досліджено типи відтворення основних засобів, як основи ефективного функціонування підприємства. Проте в основному автори розглядали теоретичні аспекти такої проблематики, тоді як в практичному руслі ці питання не досліджувалися.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в оцінці формування необоротних активів підприємства на прикладі ПАТ «Концерн Галнафтогаз».

Виклад основного матеріалу. За стандартами бухгалтерського обліку, необоротні активи – це всі активи, що не є оборотними. У складі майна підприємства саме необоротні активи створюють основу для його функціонування і значною мірою визначають подальші перспективи розвитку. Джерела формування необоротних активів поділяються на власні та позикові. До власних джерел відносять: статутний

капітал, амортизаційний фонд, резервний капітал, додатковий капітал, нерозподілений прибуток. Позикові – це ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства, і зокрема до них належать довгострокові та поточні зобов'язання [1, с. 83].

Для підприємств пріоритетним є фінансування необоротних активів насамперед завдяки власним коштам, оскільки це сприяє збереженню фінансової стійкості. Проаналізуємо завдяки яким джерелам було сформовано необоротні активи досліджуваного підприємства (таблиця 1).

Таблиця 1

Джерела формування необоротних активів ПАТ «Концерн Галнафтогаз» за 2013–2015 рр.

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Абсолютний приріст		Темп приросту, %	
				2014-2013	2015-2014	2014-2013	2015-2014
Власний капітал, тис. грн	2869508	2035290	1552566	-834218	-482734	-29,07	-23,72
у % до суми необоротних активів	51,22	30,41	22,64	-20,81	-7,77	-40,63	-25,57
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	1831305	3063440	3304979	1232135	241539	67,28	7,88
у % до суми необоротних активів	32,68	45,78	48,18	13,1	2,4	40,09	5,25
Поточні зобов'язання, тис. грн.	901833	1593309	2001436	691476	408127	76,67	25,62
у % до суми необоротних активів	16,1	23,81	29,18	7,71	5,37	47,89	22,55
Всього необоротних активів	5602646	6692039	6858971	1089393	166932	19,44	2,49

Джерело: розраховано автором на основі [5].

Таким чином, у 2014–2015 рр. найбільше в необоротні активи було спрямовано довгострокових зобов'язань, тоді як частка власного капіталу поступово зменшувалася. Також щорічно зростала частка поточних зобов'язань у формування необоротних активів. Підприємство стало більше залежати від кредиторів, що може призвести до втрати фінансової стійкості.

Досліджуючи необоротні активи, значну увагу слід приділяти основним засобам, оскільки саме вони забезпечують потужність виробничої діяльності підприємства. Для характеристики забезпеченості підприємства основними засобами використовують показники фондоозброєності, який показує скільки основних засобів припадає на одного працівника підприємства та технічної озброєності праці, що відображає, яка вартість активної частини основних засобів припадає на одного працівника [4, с. 355].

Проаналізуємо ці показники в динаміці (таблиця 2).

Таблиця 2

Динаміка показників забезпечення основними засобами ПАТ «Концерн Галнафтогаз» за 2013–2015 рр.

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Абсолютний приріст		Темп приросту, %	
				2014-2013	2015-2014	2014-2013	2015-2014
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	3857299	4123062	4551230	265763	428167,5	6,89-	10,38
Середньооблікова чисельність працівників, ос.	672	838	641	166	-197	24,70	-23,51
Середньорічна вартість активної частини основних засобів, тис. грн	191192,5	236584,5	291834,5	45392	55250	23,74	23,35
Фондоозброєність	5740,03	4920,12	7100,20	-819,91	2180,08	-14,28	44,31
Технічна озброєність праці	284,51	282,32	455,28	-2,19	172,96	-0,77	61,26

Джерело: розраховано автором на основі [5].

Таким чином, у 2015 р. підприємство було найбільш забезпечено основними засобами, порівняно з попередніми роками, про що свідчить значне зростання показників фондоозброєності та технічної озброєності. Це було, зокрема, спричинено зростанням вартості основних засобів та зменшенням чисельності працівників.

Для забезпечення відтворення основних засобів важливе значення має вивчення їхнього стану та руху. У процесі діяльності підприємства, основні засоби підлягають зносу. Знос може бути як фізичним, так і моральним. У разі фізичного зносу основні засоби втрачають якісь свої певні експлуатаційні якості

впродовж використання у виробництві, а під час морального знецінюються внаслідок науково-технічного прогресу. Чим нижчим є коефіцієнт зносу і своєю чергою вищим коефіцієнт придатності, тим кращим є технічний стан основних засобів. Застарілі основні засоби зумовлюють і необхідність застосування застарілих технологічних процесів, що призводить до неконкурентоспроможності продукції підприємства.

Проаналізуємо в якому стані знаходяться основні засоби на ПАТ «Концерн Галнафтогаз» (таблиця 3).

Таблиця 3

Динаміка показників стану основних засобів ПАТ «Концерн Галнафтогаз» за 2013–2015 рр.

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Абсолютний приріст		Темп приросту, %	
				2014-2013	2015-2014	2014-2013	2015-2014
Первісна вартість основних засобів, тис. грн	4002414	4243708	4858749	241294	615041	6,03	14,49
Знос основних засобів, тис. грн	586949	716712	1217966	129763	501254	22,11	69,94
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	3415465	3526996	3640783	111531	113787	3,27	3,23
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,15	0,17	0,25	0,02	0,08	13,33	47,46
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,85	0,83	0,75	-0,02	-0,08	-2,35	-9,72

Джерело: розраховано автором на основі [5].

Коефіцієнт зносу зростає щороку і відповідно зменшувався коефіцієнт придатності. Саме тому технічний стан основних засобів погіршувався і вони стали менш придатними для використання у виробничій діяльності.

Протягом усього періоду діяльності на підприємстві відбувається рух основних засобів, а саме збільшення їх вартості завдяки будівництву або придбанню, і зменшенню завдяки вибуттю внаслідок зносу або передачі іншому підприємству на платній чи безоплатній основі. Оцінку руху основних засобів здійснюють на основі коефіцієнтів надходження та вибуття і чим вищим є коефіцієнт надходження, тим швидше оновлюються основні засоби (таблиця 4).

Таблиця 4

Динаміка показників руху основних засобів ПАТ «Концерн Галнафтогаз» за 2013–2015 рр.

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Абсолютний приріст		Темп приросту, %	
				2014-2013	2015-2014	2014-2013	2015-2014
Первісна вартість основних засобів на початок року, тис. грн	3712184	4002414	4243710	290230	241296	7,82	6,03
Надійшло основних засобів за рік, тис. грн	464242	586949	716712	122707	129763	26,43	22,11
Вибуло основних засобів за рік, тис. грн	174012	345655	101673	171643	-243982	98,64	-70,59
Первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн	4002414	4243708	4858749	241294	615041	6,03	14,49
Коефіцієнт надходження	0,12	0,14	0,17	0,02	0,03	–	–
Коефіцієнт вибуття	0,05	0,09	0,02	0,04	-0,07	–	–

Джерело: розраховано автором на основі [5].

Коефіцієнт надходження основних засобів на підприємство зростає із кожним роком, тобто частка нових уведених основних засобів постійно збільшувалася. Коефіцієнт вибуття зріс у 2014 р. та становив 0,09, проте у 2015 р. скоротився до 0,02. Загалом вартість уведених у дію основних засобів значно перевищує вартість вибутих основних засобів, що оцінюється позитивно.

Оскільки основні засоби на підприємстві підлягають зносу, необхідне їх постійне повторення та безперервне відновлення. Це передбачає за мету процес відтворення. Зношування основних засобів відображається в амортизаційних відрахуваннях. Тому порівнявши суму капітальних інвестицій за рік з амортизаційними відрахуваннями ми можемо визначити тип відтворення основних засобів [2, с. 254].

Виділяють такі основні типи відтворення:

– просте відтворення – коли сума капітальних інвестицій понесених за рік дорівнює сумі нарахованих амортизаційних відрахувань;

– розширене відтворення – виникає, коли сума капітальних інвестицій понесених за рік перевищує суму нарахованих амортизаційних відрахувань;

– звужене відтворення – виникає, коли сума капітальних інвестицій понесених за рік є меншою ніж сума нарахованих амортизаційних відрахувань;

Такі типи відтворення, як звужене та просте, не в змозі забезпечити розвиток матеріально-технічної бази підприємства, як такої. Забезпечення високих темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе лише за умови інтенсифікації відтворення та покращення стану діючих основних фондів підприємств, що можливе за розширеного відтворення основних фондів

Визначимо тип відтворення основних засобів, характерний для ПАТ «Концерн Галнафтогаз» (таблиця 5).

Таблиця 5

**Динаміка капітальних інвестицій та амортизаційних відрахувань
ПАТ «Концерн Галнафтогаз» за 2013–2015 рр.**

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Абсолютний приріст	
				2013-2012	2014-2013
Капітальні інвестиції за рік, тис. грн.	0	40815	25856	40815	-14959
Амортизаційні відрахування, тис. грн.	135369	143662	167116	8293	23454

Джерело: розраховано автором на основі [5].

Оскільки амортизаційні відрахування протягом 2013–2015 рр. перевищували капітальні інвестиції, то для підприємства характерний звужений тип відтворення основних засобів. Водночас сума амортизаційних відрахувань нарахованих за рік зростала з кожним роком, тоді як капітальні інвестиції у 2013 р. взагалі не здійснювалися, а у 2014 р. знову з'явилися, проте цього виявилось недостатньо щоб забезпечити розширене відтворення.

Основними прогресивними формами розширеного відтворення основних засобів, які можна запровадити на підприємстві є:

– технічне переоснащення діючого підприємства – реалізація деякого комплексу заходів, що передбачають підвищення технічного рівня окремих робочих ділянок до більш сучасних стандартів, впровадження у виробництво нової техніки та новітніх технологій, здійснення автоматизації виробничих процесів, модернізації застарілого та заміни застарілого обладнання, якого на підприємстві наявно в значних обсягах;

– реконструкція діючого підприємства – повне або часткове переоснащення виробництва. За потреби можуть бути також споруджені нові або ж розширені вже наявні допоміжні та обслуговуючі об'єкти. Реконструктивними можуть вважатися також роботи зі здійснення будівництва нових виробничих об'єктів замість тих, подальша експлуатація яких у майбутньому вважається недоцільною [3, с. 117].

Висновки. Отже, у 2014–2015 рр. найбільше в необоротні активи було спрямовано довгострокових зобов'язань, що свідчить про те, що підприємство стало більше залежати від кредиторів, що може погіршити його фінансовий стан. Тому для підприємства необхідно оптимізувати структуру джерел формування необоротних активів, використовуючи більшою мірою власний капітал. Підприємство достатньо забезпечено основними засобами, які є основною часткою необоротних активів, про що свідчить зростання показників фондоозброєності та технічної озброєності. Зростав рівень зносу основних засобів та все менше основних засобів стали придатними до застосування. І це призвело до того, що амортизаційні відрахування перевищували капітальні інвестиції і на підприємстві був наявний звужений тип відтворення основних засобів, що є не ефективним для його діяльності. Розширений тип відтворення насамперед можна забезпечити шляхом купівлі нових або заміни недієвих транспортних засобів, а також придбання будівель та споруд або реконструкції вже наявних, оскільки саме ці основні засоби є основними у виробничій діяльності підприємства.

Література:

1. Печенін Т. С. Економіка підприємства : навч. посібник / Т. С. Печенін. – Центр учбової літератури, 2013. – 350 с.
2. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик та ін. ; за ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
3. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2005. – 528 с.
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.
5. Фінансова звітність ПАТ «Концерн Галнафтогаз» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://smida.gov.ua>.